

MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA INVESTITSIYANING O'RNI

Karimova Aziza Erkinovna

*TAFU Iqtisodiyot fakulteti, Tarmoqlar iqtisodiyoti
kafedrasi o'qituvchisi*

Yo'lchiboyeva Nodira

TAFU Iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakat iqtisodiyotida investitsiyaning o'rni, investitsiyalarning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyatiga chuqurroq kirib, uning barqaror o'sish va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga qanday hissa qo'shishini o'rganamiz.

Kalit so'zlar: iqtisodiy o'sish, iqtisodiyot, investitsiyalar, iqtisodiy rivojlanish, korxonalar, raqobatbardoshlik.

Iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalar yetakchi rol o'ynaydi, chunki investitsiya orqali korxonalarining kapital jamg'arilishiga, natijada mamlakatning ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiy o'sishga erishiladi. Shuning uchun mamlakat iqtisodiyotiga ko'proq investitsiya jalb qilish va ulardan samarali foydalanish muhim hisoblanadi. Mamlakatga investitsiya jalb qilishga bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Investitsiyalarning o'sish sur'atlari ko'p omillarga bog'liq. Avvalambor investitsiyalar hajmi olingan daromadni iste'mol va jamg'armaga taqsimlanishiga bog'liq. Aholini o'rtacha daromadi past bo'lgan holda ularning asosiy qismi (70-80%) iste'molga sarflanadi. Aholi daromadlarini o'sib borishi jamg'arishga yuboriladigan qismni ortib borishiga sabab bo'ladi. Umumiy daromadda jamg'arish ulushining ortib borishi investitsiyalar hajmini o'sishiga olib keladi va aksincha. Ammo bu shart aholini davlatga ishonchi yuqori bo'lganda, davlat fuqarolarning investitsion faolligini ta'minlaganda va kafolatlaganda bajariladi. Investitsiyalar hajmiga kutilayotgan daromad normasi ham ta'sir ko'rsatadi, chunki ko'rilayotgan foyda investitsiyalashga undaydi. Kutilayotgan foyda normasi qanchalik yuqori bo'lsa, investitsiyalash hajmi shunchalik yuqori bo'ladi, va aksincha. Investitsiyalar hajmiga ssuda foizi stavkasi katta ta'sir ko'rsatadi, chunki investitsiyalash jarayonida qarzga olingan mablag'laridan ham foydalaniladi. Agar kutilayotgan sof foyda normasi o'rtacha ssuda foizi stavkasidan yuqori bo'lsa bu qo'yilmalar investor uchun daromadlidir. Shuning uchun o'rtacha foiz stavkasini o'sishi investitsiyalash

jarayonini susayishiga olib keladi. Investitsiyalar hajmiga kutilayotgan inflyatsiya sur'atlari ham o'z ta'sirini o'tkazadi. Bu ko'rsatkich qanchalik yuqori bo'lsa investorning kelajakdagi foydasi shunchalik qadrsizlanadi va investitsiyalarni rag'batlantiruvchi omillar qisqarib boradi. Ma'lumki, iqtisodchi-olimlar jamg'armani investitsiyalashning asosi, deb qarashadi. Bu mutlaqo to'g'ri, chunki investitsiya qilish uchun, eng avvalo, pul kapitali bo'lishi kerak. Resurslar (shu qatori pul mablag'lari ham) cheklangan. Asosiy muammo mablag' topish masalasidir. Ayniqsa, investitsiya uzoq muddatni ko'zlashi va tez natija bermasligi bilan ajralib turadi. Jamg'arish – bu joriy davrdagi qayta ishlashning moddiy asosini kengaytirish orqali kelajakda aholi iste'molini oshirishga yo'naltirilgan jarayon. Jamg'arishning asosiy funksiyasi – takror ishlab chiqarish jarayonining pirovard maqsadiga erishishga ko'maklashishdir. Takror ishlab chiqarish jarayonining maqsadi aholining o'sib va o'zgarib borayotgan ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishdan iborat. Iqtisodiy nazariyada milliy daromad bir qismining asosiy va aylanma kapitallarni, shuningdek, ehtiyoj zaxiralarini ko'paytirish uchun sarflanishi jamg'armani tavsiflaydi. Jamg'arma, odatda, investitsiya sifatida iqtisodiyotga kiritiladi, ya'ni jamg'armaning iqtisodiyotga ijobiy ta'siri investitsiyaga aylangandagina yuz beradi. Jamg'arma deyilganda aholi, korxonalar va davlat joriy daromadlarining kelajakdagi ehtiyojlarini qondirish va daromad olish maqsadlarida to'planib borishi tushuniladi. Uning hajmi barcha xo'jaliklar daromadidan iste'mol sarflarini ayirib tashlash yo'li bilan aniqlanadi. Daromad tarkibida iste'mol sarflari ulushi qanchalik yuqori bo'lsa, jamg'arma hajmi shunchalik kam bo'ladi. Bunday holat investitsiya faoliyati taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatmaydi. Jamg'armaning o'sishi iqtisodiy ma'noda mablag'larning iste'mol buyumlar xarid qilishdan investitsiya tovarlari xarid qilishga yo'naltirilishini bildiradi. Shunga ko'ra, muddat jihatdan kechiktirilgan iste'mol jamg'armani anglatadi. Ammo, jamiyat oldida doimo bugungi va ertangi iste'molning qancha bo'lishini yechish muammosi turadi. Jamiyat bugun qancha ko'p investitsiya qilsa, ertaga boyroq bo'ladi, aksincha, ko'proq iste'mol qilinsa, keyinchalik ko'proq iste'mol qilish imkoniyati shuncha kamayadi. Yalpi xarajatlarda investitsiyalar hissasi nisbatan uncha ko'p bo'lmasa-da, aynan, investitsiyalar tufayli asosiy makroiqtisodiy siljishlarga erishiladi. Investitsiyalar mamlakatning iqtisodiyotini shakllantirishda, o'sishni rag'batlantirishda, bandlik imkoniyatlarini yaratishda, innovatsiyalarni rag'batlantirishda va umumiy farovonlikni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida investitsiyalar samaradorlikni oshirish, infratuzilmani

rivojlantirish va texnologiyalarni rivojlantirish uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi. Mahalliy va xorijiy investitsiyalar iqtisodiy faoliyatning qon tomiri bo'lib, resurslarni ishlab chiqarish tarmoqlariga yo'naltiradi, talabni rag'batlantiradi va tadbirkorlik faoliyatini faollashtiradi. U asosiy fondlar, mashinalar, texnologiyani yangilash, tadqiqot va ishlanmalar, inson kapitalini rivojlantirish kabi kapital xarajatlarning keng doirasini qamrab oladi. Moliyaviy resurslarni ishlab chiqarish korxonalariga yo'naltirish orqali investitsiyalar iqtisodiy kengayish, ish o'rinlari yaratish va boylik yaratish uchun yo'l ochadi. Bundan tashqari, investitsiyalar jamg'arma va iste'mol o'rtasidagi ko'prik vazifasini o'taydi, resurslarni samarali taqsimlashga yordam beradi va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ular korxonalariga operatsiyalarni kengaytirish, samaradorlikni oshirish va rivojlanish imkoniyatlaridan foydalanish imkonini beradi, shu bilan raqobatbardoshlikni oshiradi va barqaror rivojlanishga yordam beradi. Aslini olganda, investitsiyalar iqtisodiy o'zgarishlarning harakatlantiruvchi omili bo'lib, sanoatni olg'a siljitadi, jahon miqyosida samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirish uchun zamin yaratadi. Bundan tashqari, investitsiyalar transport tarmoqlari, aloqa tizimlari, energetika ob'ektlari va ta'lim muassasalari kabi infratuzilmani rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Muhim infratuzilma loyihalariga sarmoya yotqizish orqali hukumatlar va xususiy korxonalar aloqani kuchaytirishi, mintaqaviy integratsiyani rivojlantirishi va biznesning rivojlanishi va innovatsiyalar uchun qulay muhit yaratishi mumkin. Infratuzilmaga investitsiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki muhim xizmatlarni taqdim etish va ijtimoiy inklyuziyani rag'batlantirish orqali fuqarolarning hayot sifatini yaxshilaydi. Bundan tashqari, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar innovatsiyalarni, texnologik taraqqiyotni va bilimlarni yaratishni kuchaytiradi, bu esa yangi mahsulotlar, xizmatlar va sanoatning rivojlanishiga olib keladi. Ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar iqtisodiyotga multiplikativ ta'sir ko'rsatadi, chunki ular tarqalish effektlarini keltirib chiqaradi, mahsuldorlikni oshiradi va mamlakatning global raqobatbardoshligini oshiradi. Innovatsiyalar va tadbirkorlik madaniyatini oshirish orqali ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirilgan investitsiyalar kelajakdagi iqtisodiy o'sish va farovonlik uchun zamin yaratadi.

Ushbu maqolada biz strategik investitsiya siyosati iqtisodiy kengayish va milliy raqobatbardoshlikni oshirishga qanday yordam berishi mumkinligini o'rganib, mamlakat iqtisodiyotiga sarmoya kiritishning ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

1. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish:

Investitsiyalar ishlab chiqarish, infratuzilma, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish kabi muhim tarmoqlarga kapital kiritish orqali iqtisodiy o'sishning dvigateli bo'lib xizmat qiladi. Ushbu kapital infuzioni ishlab chiqarishni ko'paytirishga, samaradorlikni oshirishga va raqobatbardoshlikni oshirishga olib keladi, natijada YaIM o'sishi va umumiy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiradi.

2. Ishga joylashish imkoniyatlarini yaratish:

Investitsiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlarida bandlik imkoniyatlarini yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Korxonalar kengayib, yangi korxonalar paydo bo'lishi bilan ular ishchi kuchi uchun ish o'rinlari yaratib, ishsizlik darajasini pasaytiradi va turmush darajasini oshiradi. Bundan tashqari, mehnat talab qiladigan tarmoqlarga investitsiyalar shaharda ham, qishloqda ham bandlikni oshirishi mumkin, bu esa inklyuziv o'sishga va qashshoqlikni kamaytirishga yordam beradi.

3. Texnologik taraqqiyotni qo'llab-quvvatlash:

Investitsiyalar texnologik innovatsiyalar va taraqqiyot uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi, bu esa samaradorlik, samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirishga olib keladi. Tadqiqot va ishlanma tashabbuslari, texnologiyalar transferi dasturlari va malaka oshirish sa'y-harakatlari orqali investitsiyalar ilg'or texnologiyalar va jarayonlarni o'zlashtirishga yordam beradi, bu esa korxonalarga jahon bozorida oldinda turish imkonini beradi.

4. Infratuzilmani rivojlantirishni kuchaytirish:

Transport, energetika, telekommunikatsiya va sog'liqni saqlash ob'ektlari kabi infratuzilma loyihalariga sarmoya kiritish mamlakat iqtisodiy o'sishi va raqobatbardoshligini oshirish uchun zarur. Tegishli infratuzilma nafaqat sanoat tarmoqlarining uzluksiz ishlashini ta'minlabgina qolmay, balki xorijiy sarmoyalarni jalb qiladi, savdo-sotiqni rivojlantiradi va aloqalarni mustahkamlaydi, barqaror iqtisodiy taraqqiyotga zamin yaratadi.

5. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish:

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida kapital, texnologiya, tajriba va bozorga kirish orqali hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shaffof tartib-qoidalar, soliq imtiyozlari va investorlar uchun qulay siyosat orqali qulay investitsiya muhitini yaratish orqali mamlakatlar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini jalb qilishlari, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishlari va jahon bozoridagi o'z pozitsiyalarini mustahkamlashlari mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, investitsiyalar iqtisodiy rivojlanish, o'sish, innovatsiyalar, bandlik yaratish va infratuzilmani rivojlantirishning asosiy toshi hisoblanadi. Kuchli investitsiya siyosatini shakllantirish, davlat-xususiy sheriklikni

rag'batlantirish va investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish orqali mamlakatlar o'z iqtisodiyotlarini barqaror rivojlanish va farovonlik sari olg'a siljish uchun kapitalning o'zgartiruvchi kuchidan foydalanishlari mumkin. Strategik sarmoyaviy yondashuvni qo'llash mamlakat iqtisodiyotining to'liq salohiyatini ishga solish va kelajak avlodlar uchun farovon kelajakni barpo etishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi qonun. 2012 y. Qayumov R.I. Investisii. Uchebnoe posobie -2010 g. Toshkent. TDIU: 510 b.
2. Raimjonova M.A. O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish. Iqt. fan. nom. ilm. dar. olish uchun yoz. diss. avtoref. - T.: «BMA»,
3. "Innovatsiya: iqtisod va fan" iqtisodiy ilmiy-amaliy oylik nashr., T.: 2020yil.
4. Ферова И.С., Коженова Т.В., Шорохов Р.Г. Промышленные кластеры и их рол в развитии промышленной политики региона. -М.: ИНФРА-М; Красноярск; Сиб. фидер. унив-т, 2018. 247 с.
5. www.ziyonet.uz